

Xalq şairi Süleyman Rüstəm XX əsr Azərbaycan ədəbiyyatında özünəməxsus yeri olan şairlərdəndir. Onun yaradıcılığı zəhmət və çətinliklərlə üzləşmiş bir insanın duyğularını, arzularını və vətənə olan sevgisini əks etdirir.

Süleyman Rüstəm 1906-cı il martın 12-də Bakının Novxanı kəndində dünyaya göz açıb. Uşaqlığı Bakıda keçib. İllər sonra o, xatirələrində yazıb: "Uşaqlıq çağlarım sabiq Quba meydanının yuxarısındakı Spasskaya küçəsində keçmişdir. Quba meydanının yerində indi bağ salınmışdır, küçəmizin aşağı hissəsində dövlət dram teatrının binası yüksəlir. Küçəmiz isə hazırda Qasım İsmayılov adınadır".

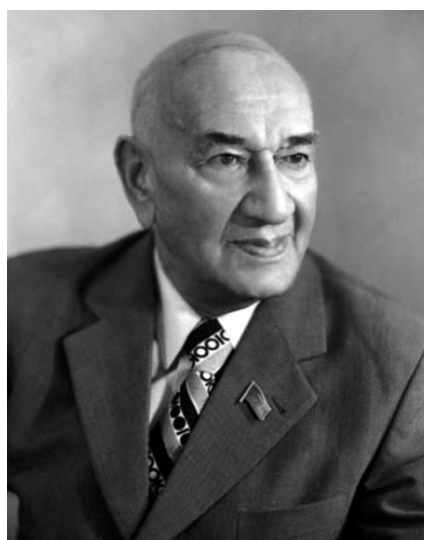
O, gün-güzəranı yoxsulluq içində keçən ailənin ilki olub. Atası Əliabbas ailəsinin ruzisini dəmirçilikdən çıxarırdı. S.Rüstəm illər sonra - şair kimi məş-

dulmuş gəncə" adlı ilk mətbu şeiri işıq üzü görüb.

1925-ci ildə Azərbaycan Dövlət Universitetinin (indiki Bakı Dövlət Universiteti) Şərqşünaslıq fakültəsinə daxil olan Süleyman "Ələmdən nəşəyə" adlı ilk şeir kitabını tələbə olduğu zaman - 1927-ci ildə nəşr etdirib. O, Azərbaycan Dövlət Universitetindən 1929-cu ildə Moskva Dövlət Universitetinin Ədəbiyyat və incəsənət fakültəsinə köçürülüb.

S.Rüstəm müxtəlif illərdə Azərbaycan Dövlət Akademik Milli Dram Teatrının direktoru, "Ədəbiyyat qəzeti"nin baş redaktoru olub, Azərbaycan Yazıçıları İttifaqının İdarə Heyətinə, "Azərbaycan", "Kirpi" jurnallarının redaksiya heyətlərinə üzv seçilib.

Xidmətlərinə görə üç dəfə "Lenin" ordeni, iki dəfə "Qırmızı əmək bayrağı" ordenləri, Sovet Sülhü Müdafiə Komitəsinin fəxri fərmanı və bir sıra medal-
larla təltif edilib.

Sovet hökumətinin sərt qadağalar qoyduğu bir vaxtda tale elə gətirib ki, şair bir müddət Cənubi Azərbaycanda yaşamaq olub. İkinci Dünya müharibəsi dövründə sovet qoşunlarının tərkibində Cənubi Azərbaycana gedən sənət adamlarının sırasında Süleyman Rüstəm də vardı. O, "Yada düşənlər" adlı xatirələrində və çoxsaylı poetik əsərlərində həmin dövrün ictimai-siyasi hadisələrini, güneyli soydaşlarımızın bəlalı taleyini qələmə alıb.

İkinci Dünya müharibəsi şairlərimizin əksəriyyəti kimi Süleyman Rüstəmin yaradıcılığına da böyük təsir göstərmişdir. Şair müharibə illərində yazdığı şeirlərdə xalqın vətənpərvər ruhunu, ön cəbhədə alman faşistlərinə qarşı döyüşən əsgərlərin qəhrəmanlığını və arxa cəbhədə çalışan insanların fədakarlığını yüksək bədii dillə təsvir edib. Onun "And", "Gözlə", "Qəhrəmanın vəsiyyəti", "Cəbhəyə məktub", "Ana və poçtalyon", "Qafurun ürəyi", "Gün o gün olsun ki" və başqa əsərlərində Vətəni qorumaq ideyası, azadlıq uğrunda mübarizə və xalqın birliyi əsas motivlərdən biri kimi ön plana çıxıb. Süleyman Rüstəm müharibənin yaratdığı çətinlikləri və itkiləri təəssüflə vurğulamaqla yanaşı, insanların qələbəyə olan inamını və mənəvi gücünü də poetik şəkildə ifadə

edib. "Gün o gün olsun ki" şeirində şair bütün sovet vətəndaşlarının arzusunu qələmə alıb:

*Gün o gün olsun ki, qurtarsın dava,
Dağılsın buludlar, açılsın hava.
Alınsın düşməndən ömürlük qisas,
Torpaq nəfəs alıb dincəlsin bir az.
Silinsin ürəkdən, könüldən ağrı,
Bir də tapdanmasın vətənin bağı.*

Süleyman Rüstəm öz əsərlərində həm də müharibənin insan talelərinə gətirdiyi ağrıları və ayrılıqları böyük səmimiyyətlə qələmə alıb - "Ana və poçtalyon" şeirində olduğu kimi...

Şairin yaradıcılığında vətənpərvərlik mövzusu əsas ideyalardan biri olaraq geniş yer tutur. O, əsərlərində vətəni xalqın mənəvi dayağı, tarixi yaddaşı və milli kimliyinin əsas simvolu kimi təqdim edib. Onun poeziyasında doğma torpağa bağlılıq, milli qürur və Vətəni qorumaq məsuliyyəti güclü emosional və bədii ifadələrlə əksini tapıb. "Dilimə dəymə" adlı şeiri şairin doğma ana dilimizə düşməni nəzərlərə baxanlara kəskin cavabıdır:

*Mən sənə dilinə dəymirəm, cəllad,
Gəl sən də bu ana dilimə dəymə!
Sənə də bağın var, gülün var, çəkin,
Bağında əkdiiyim gülümə dəymə!*

Süleyman Rüstəm vətən sevgisini insanın ən ali mənəvi borcu kimi göstərmiş və bu duyğunu oxuculara təsirli şəkildə çatdırıb. Şairin əsərlərində vətənpərvərlik ideyası torpağa sədaqət və milli dəyərlərə hörmət kimi təcəssüm edilib. O, müxtəlif tarixi və ictimai hadisələr fonunda xalqın vətən uğrunda mübarizə ruhunu və mənəvi gücünü təsvir edib.

Süleyman Rüstəm 1989-cı il iyunun 10-da dünyadan köçüb. Bir zamanlar "Yaxşı ki, varam" adlı şeirində əsərləri oxunduqca xatırlanacağına və heç zaman unudulmayacağına inamla yazmışdı:

*"Sən kimsən?" deməyin mən Süleymana,
Sadiq bir övladam Azərbaycana.
Dünənə, bu günü hələ bir yana,
Onun sabahında yaxşı ki, varam.
Vətən pənahında yaxşı ki, varam!*

**Zöhrə FƏRƏCOVA,
"Azərbaycan"**

"Vətən pənahında yaxşı ki, varam!"

hurlaşdığı vaxtlarda uşaqlıq xatirələrini "Atamın mahnısı" adlı şeirində qələmə almışdı. Valideynləri Süleymandan və bacı-qardaşlarından diqqətlərini, qayğı-keşliklərini, sevgilərini əsirgəməyiblər. Bu duyğularını Süleyman Rüstəm "Anam Xırdaxanımın xatirəsinə" adlı şeirində də əks etdirib:

*Ana! Gör nə deyir bu şair balan -
Sən mənim qalamdın, mən sənə qalan,
Səkkiz baş övlada çaldığın laylan
Şeirli, nəğməli sözümdə qaldı.*

Süleymanın təhsil alması valideynlərinin ən böyük arzularından biri olub. Odur ki, atası onu həmin dövrdə Bakıda fəaliyyət göstərən yeni üsullu məktəbə aparıb.

Bədii yaradıcılığa 1920-ci illərin əvvəllərində başlayan S.Rüstəm "Çimnaz xanım yuxudadır" adlı birpərdəli komediyasını 1922-ci ildə qələmə alıb. 1923-cü ildə isə onun "Maarif və mədəniyyət" (indiki "Azərbaycan") jurnalında "Unu-

Süleyman Rüstəm 1938-ci ildə Azərbaycan SSR birinci çağırış Ali Sovetinə deputat seçilib. Və həmin vaxtdan başlayaraq, ömrünün sonunadək bütün çağırışlarda deputat olub.

Azərbaycan xalqı XIX əsrin əvvəllərində tarixinin ən böyük faciəsini yaşayıb. Vətənimiz qonşu dövlətlər tərəfindən ikiye bölünüb. O zamandan bəri bu tarixi haqsızlığın, sonu gəlməyən ayrılığın doğurduğu nisgil, o taylı-bu taylı Azərbaycanın birləşməsi arzusu ədəbiyyatımızın da əsas mövzularından biri olub. Şair Süleyman Rüstəm də "Təbrizli analar", "Təbrizim", "Öz gülüstənim", "Könlümə Təbriz düşdü", "Vüsəl həsrəti", "Yenə Araz qırağında", "De-yilmi", "Yaralarım", "Görsəm" və başqa şeirlərində bu duyğuları ifadə edib. Şair məşhur "Təbrizim" şeirində yazıb:

*Sənə çiçəyinə, gülünə qurban!
Mənə qardaş dəyən dilinə qurban!
Vətəninə qurban, elinə qurban!
Baxdıqca hüsnünə doymayıb gözüüm,
Təbrizim, Təbrizim, gözəl Təbrizim!*